

اشاره

یادگیری خط نستعلیق تحریری و کوشش در بالابدن کیفیت این خط در بین معلمان و دانشآموزان یکی از هدفهای رفتاری مهم در عرصه تعلیم و تربیت است. در این مقاله سعی بر آن بوده که به بیان تأثیرات خط خوش و ویژگی‌های خط نستعلیق تحریری برای آموزگارانی که در مقطع ابتدایی به شکل مستقیم تحریر آموزش خط به دانشآموزان را بر عهده دارند پرداخته شود و در ضمن روش‌های کاربردی تدریس و فرایند آموزشی آن نیز بیان گردد.

در سرمهشنهای ارائه شده تلاش بر آن بوده که براساس عناصر بصری خط تحریری و اصول آموزشی آن سیر منطقی از آسان به مشکل رعایت شود تا هدفهای آموزشی پیش‌بینی شده قابل دست‌یابی باشد.

باید توجه داشت که، در این مقاله تأکید بر «روش‌های آموزش خط نستعلیق تحریری» است که نگاه مداوم به خط نستعلیق بیوسته و دقت در ظرافت‌های آن در پاکیزگی و رشد خط تحریری دانشآموزان تأثیر مستقیم دارد.

درگیر شدن، تجربه کردن و دست به قلم بردن دانشآموزان براساس روش و الگوی صحیح، می‌تواند در کیفیت خط و نگرش آن‌ها نسبت به نوشتمن تغییر حاصل کند. به همین سان آموزگاران نیز می‌توانند به راحتی شرایط این تغییر را فراهم ساخته و با همکاری اولیا پایه‌گذار خطی خوش برای دانشآموزان باشند. این امر مستلزم به کارگیری روش‌های شناخته شده آموزش خط تحریری است.

ایمید آن است که در سایه تلاش دست‌اندرکاران تعلیم و تربیت، اولیا و مریبان، نهال خط خوش و خوش خطی به عنوان یک سرمایه ماندگار در حیات فرهنگی هنر دانشآموز به ثمر نشسته و اندیشه‌های آنان را با نقش و نگارهای زیبا بیاراید.

۵ | ل | ۱ | ق | ۵

ارائه نکات کلیدی

آموزش خط تحریری در دستان

مقدمه

یکی از نیازهای اساسی دانشآموزان دوره دستان زمینه‌سازی برای شکل‌گیری یک نظام نوشتاری است؛ نظام نوشتاری مطلوبی که در تعییر رایج از آن به عنوان «خط دانشآموز» یاد می‌کنیم واجد خصوصیات زیر است:

- رسا بودن؛
- خوانا بودن؛
- زیبا بودن؛

- درست بودن شکل حروف و کلمات.

تحقیق خط خوش برای دانشآموزان ابتدایی که می‌تواند در حیات فرهنگی آن‌ها امتداد یابد به چند عامل مهم بستگی دارد:

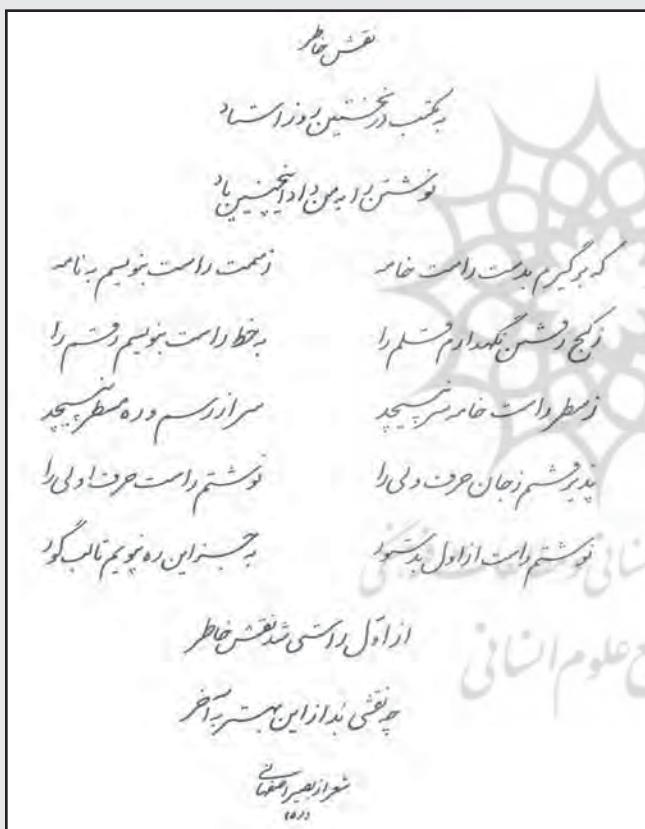
۱. داشتن الگوی مناسب برای خط یا نظام نوشتاری؛
۲. داشتن مرتب آشنا با اصول و موازین خط؛
۳. داشتن روش مطلوب برای انتقال عناصر بصری این نظام نوشتاری.

در این مقاله تلاش بر این است که ضمن معرفی الگوی مناسب «نستعلیق تحریری» برای آموزش دانشآموزان به اصول، موازین و ویژگی‌های این خط نیز پرداخته شود و با انتقال آن‌ها به مریبان، زمینه آموزشی مطلوب این خط به دانشآموزان با روش‌های مناسب فراهم آید.

خط فستعليق

خط نستعلیق یکی از نظام‌های هندسی نوشتاری است که از نظر ظاهری دارای ویژگی‌های زیباشناختی عالی بوده و همانند سایر هنرها عناصر بصری مهمی مانند تقارن، توازن تناسب، تعادل، هماهنگی، حرکت، ریتم، دور، سطح و مواردی از این دست در آن مطرح می‌شود. از آن جا که در شکل‌گیری مطلوب این خط تلفیق عناظر بصری منجر به ایجاد فرم و ترکیبی متنوع است، یادگیری آن مستلزم صرف وقت و دقت فراوان است؛ چنان که به طور طبیعی نمی‌توان از آن به عنوان الگویی فرآگیر برای جمعیت دانش‌آموزی در مقطع ابتدایی بهره برد. زیرا پیچیدگی‌های این خط به طور عملی از یکسو و نبود نیروی آموزش دهنده از سوی دیگر مانع از تحقق این فرایند مهم می‌شود.

اما خط نستعلیق دارای این ظرفیت است که از آن نظام‌های ساده‌تر نوشتاری استخراج گردد. در واقع روح و باطن این خط دارای قابلیت‌هایی است که تاکنون منجر به شکل‌گیری خطوط دیگری نیز شده است. به عنوان نمونه خط «شکسته نستعلیق» و «نستعلیق تحریری» دو نمونه بارز و آشکار از این کیفیت و انعطاف‌پذیری محسوب می‌شوند. در این قسمت به ذکر خصوصیات خط نستعلیق تحریری پرداخته می‌شود:

نستعلیق تحریری

این خط دارای استخوان‌بندی نستعلیق است؛ به طوری که اصول اساسی مانند کرسی، ترکیب و نسبت در آن مورد توجه قرار می‌گیرد. اما با این حال در حین نگارش این خط در صدد ایجاد قطعهٔ خوش‌نویسی هنرمندانه نیستیم. در عین حال به خاطر رعایت اصول اشارة شده خط نستعلیق تحریک، دلایل زیاد خاص است.

به طو احما نستعلیق تجربه دارای ویژگی های زیر است:

-**ناظر خوانی و سازه د. حمّ مطلوب قادر داده**

- ضمن: داشت: دو، و انعطاف: دلای، تغییرات ضعف و قوت نبوده و اصل تضاد د. آ: متنظر نیست؛

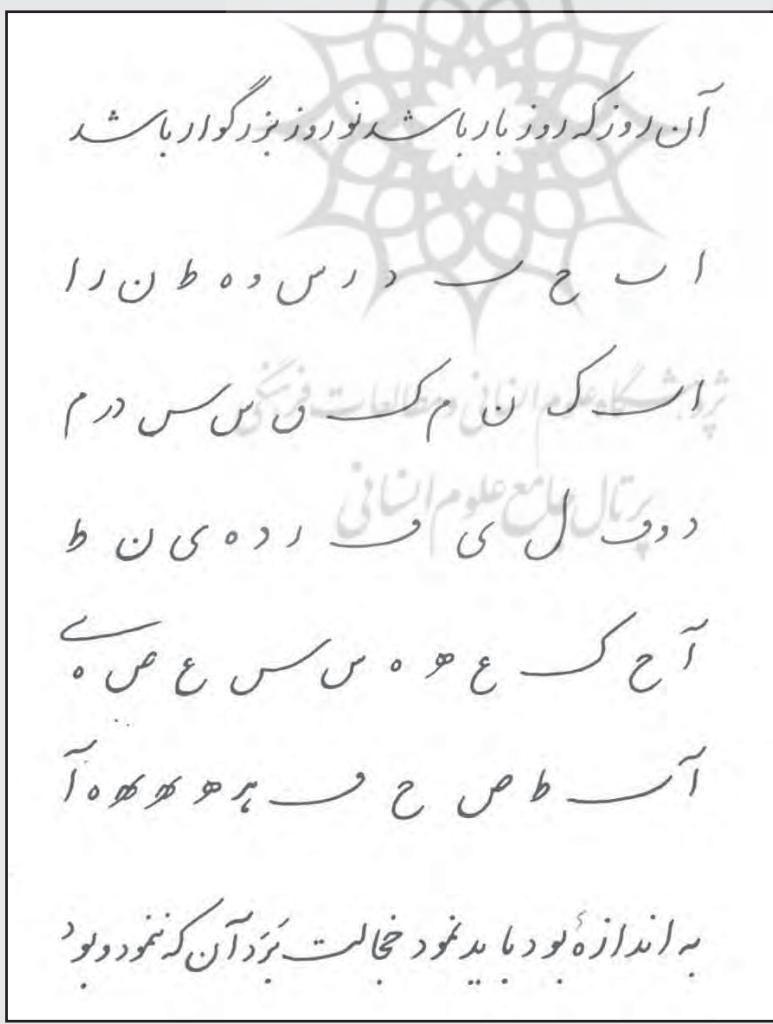
اهمیت «دور» در خط نستعلیق تحریری

تحقیقات نگارنده حاکی از آن است که اولین تغییرات هنری در خط دانشآموزان از یک تغییر ظاهری آغاز می‌شود. بدین معنی که حرکت دورانی ابزار نوشتمن (مداد، خودنویس) موجب به وجود آمدن «دور» در حروف و کلمات می‌شود. دور یکی از اصول اساسی در خط است. این ویژگی موجب ایجاد نرمش و ملایمت در حروف شده و بدینسان گامهای اولیه زیبایی در خط برداشته می‌شود. نکته قابل توجه این است که خط نستعلیق تحریری که می‌تواند مهمترین و مناسب‌ترین الگوی رایج برای دانشآموزان به حساب آید، به نسبت تقریبی^۵ آن از حرکات دورانی قلم شکل می‌گیرد و $\frac{1}{6}$ آن به حرکات مستقیم قلم یعنی «سطح» اختصاص دارد.

عنصر «دور» به گونه‌ای است که در تمام قسمت‌های نستعلیق تحریری موج می‌زند و به همین دلیل توجه به آن و شکل‌گیری آن در خط دانشآموزان شاخصی برای ارزیابی پیشرفت خط آن‌ها بهشمار می‌رود.

- قلم مورد استفاده در این خط دو بُعدی نیست؛ به همین دلیل با مداد، خودکار یا خودنویس می‌توان آن را نگارش کرد؛ - روانی، سادگی و ویژگی سرعت در نوشتمن نستعلیق تحریری موجب می‌شود که بتوان از آن به عنوان یک نظام هندسی و نوشتاری فراگیر در بین دانشآموزان بهره برد؛ - آموزش و یاددهی این خط در سایه دقت و تمرين قابل دست‌یابی است.

- یادگیری نستعلیق تحریری زمینه‌ها و پایه‌های لازم برای تعلیم خط نستعلیق را نیز فراهم می‌سازد؛ زیرا با وجود این پشتونه بسیاری از بیچیدگی‌های خط نستعلیق با تمرين ساده خواهد شد. به عنوان نمونه مهمترین وجه زیباشناختی خط نستعلیق تحریری ویژگی بصری «دور» است که در واقع نقطه آغازین و عنی در تغییر خط دانشآموز بهشمار می‌آید؛ به این معنی که اگر خط دارای ویژگی «دور» بیشتری باشد، ارزش زیباشناختی آن بالاتر است. با توجه به اهمیت این نکته درباره آن نکات بیشتری ارائه می‌شود.

برای بهتر نمایان شدن حرکات دورانی و قوسی در خط نستعلیق تحریری کافی است آن را با الفبای خط شبه‌نسخ که کتاب‌های سال اول دبستان با آن نوشته شده مورد مقایسه قرار دهیم. عدم انعطاف و عدم وجود انحنای‌ای چشم‌نواز و غلبه کامل عنصر سطح (حرکت مستقیم قلم) در خط شبه نسخ که در واقع یک خط آموزشی پایه به شمار می‌آید، حاکی از آن است که عنصر زیباشناختی در آن راه ندارد. در حالی که در خط نستعلیق تحریری وجود دور قوس و انحنای‌ای زیبایی‌آفرین این خلاه را پر می‌کند و در خط نستعلیق این ویژگی‌ها به اوج خود می‌رسد.

خط خوش و تأثیرات توییتی آن در دانش‌آموزان
ملاصدرا خط را نماینده صانع آن می‌داند. به نظر می‌رسد که بیان اهمیت و ضرورت خط خوش در بین دانش‌آموزان امری است که تکرار و تذکار آن می‌تواند صرفاً جنبهٔ یادآوری بیشتر برای معلمان و مربیان و اولیا داشته باشد. تحقیقات

انجام شده مؤید آن است که بروز مشکلات در زمان نوشت و آموزش خط عامل بدختی می‌تواند اثرات ناخواهایی بر روحیه، عواطف و نستعلیق موقعیت اجتماعی دانش‌آموزان در کلاس بگذارد.
تحریری
بطور طبیعی ترسیم حروف و کلمات و استفاده صحیح از **موجب پیوند فرهنگی و ابزار نوشت** و پرورش حافظهٔ دیداری و نگهداری مطلوب آن در **معنوی با ذهن**، مستلزم یک فرایند مطلوب آموزشی است که باید همه دانش‌آموزان به‌ویژه در مقطع ابتدایی از آن بهره‌مند شوند. آموزش **میراث هنری** خط نستعلیق تحریری موجب پیوند فرهنگی و معنوی با **میراث فیزی شود و هنری** نیز می‌شود و می‌توان آن را در جهت تقویت و شکوفاسازی **می‌توان آن را در جهت حس زیباشناختی** دانش‌آموزان به‌کار گرفت. مطالعه‌ای در مورد «رابطهٔ کیفیت خط تحریری و پیشرفت تحصیلی» نشان می‌دهد **تقویت و شکوفاسازی** که بین پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان و نمره خط تحریری **حس** آنان را بطور مثبت وجود دارد. در واقع دانش‌آموزانی که از خط با **کیفیت‌تری** بهره برده‌اند، دارای معدل بالاتر و پیشرفت تحصیلی **دانش‌آموزان** مطلوبی بوده و این ارتباط در دروسی مانند املا، انشا و درس‌هایی **به کار گرفت** که جنبهٔ نگارشی دارند، بیشتر دیده می‌شود.^۱

شکل حرف	اسم حرف	شکل حرف	اسم حرف
ص	صاد	ض	ضاد
ط	طا	ظ	ظا
ع	عین	غ	غاین
ف	فَ	خ	خَ
ق	قَاف	ح	حَ
ك	كَاف	خ	خَ
ل	لَام	ذ	ذَال
ن	نُون	ر	رُون
و	وَوْ	ز	زَوْ
هـ	هـ	شـ	شـ
يـ	يـ	شـ	شـ

از یاری‌دازه حذر باشد که

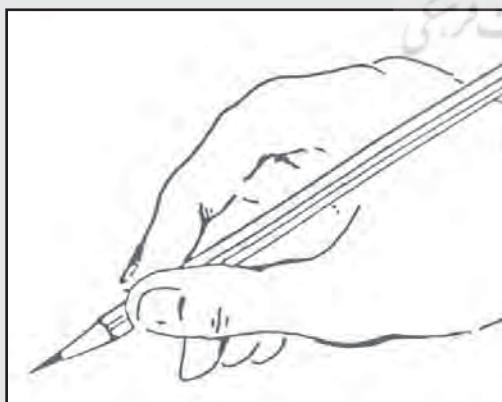
چو پروردۀ سند خواجه را بر درید

متعدد نشانگر آن است که دو عامل مهم بدخطی «تندنویسی و تکلیف زیادی»^۴ است. این دو عامل نیز چنان‌چه در نظر تیزبین معلم مورد توجه قرار گیرد، می‌تواند بازدارنده جدی از بروز بدخطی دانش‌آموزان باشد. بر این نکات نیز باید افزود که عدم دقت و تمرین و آشنایی کم با اصول و قواعد خط نیز مانعی در راه شکل‌گیری زمینه مناسب برای خوش‌خطی است. نتیجه آن که نقش کلیدی آموزگار در کنار ایقای نقش خانواده در پایه‌ریزی خط دانش‌آموز ابتدایی امری تاثیرگذار و انکارناپذیر است؛ زیرا این معلم است که در مقطع آینده‌ساز بنیادی آموزش‌پرورش ابتدایی می‌تواند برای دانش‌آموزان ایجاد علاقه کند و در یادگیری به آن‌ها جهت‌گیری لازم را بنمایاند. از این منظر و در این مقطع، هنر خط به عنوان یک تخصص مطرح نیست بلکه پرورش علاقه و ایجاد انگیزه اولویت اصلی است.

ابزار و نکات اصلی در تمرین خط تحریری

ابزار مورد نیاز برای آموزش خط تحریری شامل موارد زیر است:

۱. مداد یا خودنویس به عنوان مناسب‌ترین وسیله قابل استفاده است. از مداد در پایه‌های اول تا پنجم می‌توان استفاده کرد اما استفاده از خودنویس از پایه سوم تا پنجم مناسب است. استفاده از مدادهای اتود برای آموزش خط مناسب نیست.
۲. الگوی مناسب از خط تحریری؛ در این مورد از الگوهای شناخته شده که از کیفیت و عیار مطلوبی برخوردارند می‌توان استفاده کرد.

نحوه به‌دست گرفتن ابزار نوشتن

مناسب‌ترین ابزار نوشتن برای خط تحریری مداد (غیر از اتود) و خودنویس (غیر از روان‌نویس) است که می‌باشد به وسیله دو انگشت سبابه و شست گرفته شده و برانگشت وسط متکی باشد.

مراد از آموزش می‌تواند در افت تحصیلی آنان اثرگذار باشد. جمع‌بندی از تأثیرات خط خوش، علاوه بر این که افزایش سرمایه اعتماد به نفس و تقویت روحیه را به دنبال دارد، نشان می‌دهد که کیفیت خط تحریری و ارزش زیباشناختی آن در میان دانش‌آموزان می‌تواند یکی از عوامل رشددهنده و ارتقا آفرین آن‌ها در پیشرفت تحصیلی باشد.

بلکه هدف این خوش‌نویس شدن نیست بلکه هدف این است که دقت، حوصله، قدرت ابتکار، خلاقیت و درست دیدن در آنان تقویت گردد.

و درست دیدن در آنان از تأثیرات سازنده دیگری که خط خوش در دانش‌آموزان بهباد می‌آورد می‌توان به موارد زیر نیز اشاره کرد:

تقویت گردد - سهولت در خواندن؛ بهطوری که خط‌خوش رغبت روحانی و به تبع آن یادگیری را روزافزون می‌کند؛

- سهولت در نوشتن که با ساده‌نویسی و روان‌نویسی موجب ایجاد و احسان لذت از نوشتن می‌گردد؛

- ابزاری برای ایجاد ارتباط و تمایل و علاقه برای تداوم در امر نگارش.

تأثیرات خط خوش معلمان در فرایند آموزش آن

بسیاری از خوش‌نویسان بزرگ تبحر و توانایی خود را همواره به یک معلم خوش‌ذوق و خوش‌خط نسبت می‌دهند. مطالعه نشان می‌دهد که «آگاهی معلمان به قواعد خوش‌نویسی عاملی مؤثر در حسن خط دانش‌آموزان است.»^۳ این نکته با اطمینان بالا در تحقیقات تجربی و عملی نیز به اثبات رسیده است. توانایی معلم نسبت به اصول خط و ارائه الگوهای چشم‌گیر جذابیت و علاقه‌مندی دانش‌آموز را افزون می‌کند و بدیهی است که هر اندازه‌انگیزه و علاقه دانش‌آموزان به خط بیشتر شود، میزان یادگیری آن‌ها نیز بیشتر خواهد بود. «دانش‌آموزان نسبت به معلمی که در زمینه خط از تخصص و مهارت کافی برخوردار باشد، دارای نگرش مثبت هستند» و در صورتی که آموزش و تمرین خط بهویژه خط نستعلیق تحریری به یک امر ذوقی تبدیل شود که دانش‌آموزان در حین تمرین و یادگیری از آن لذت برند، بی‌تردید این فرایند به آموزش مفید تبدیل می‌شود که خستگی در آن راه ندارد.

اصل اساسی در نقش معلم این است که کیفیت و عیار خط معلم و خوبی و خرابی آن در خوش‌خطی و بدخطی دانش‌آموزان تأثیر مستقیم دارد. ناگفته پیداست که نقش معلم در این مقوله محدود نمی‌شود. به عنوان نمونه، تحقیقات

مشق نظری

مشق نظری از ارکان یادگیری در هر خطی به شمار می‌آید و مفهوم آن نگاه کردن به حروف و کلمات و به یادسپاری شکل و شمایل آن‌ها و نحوه قرار گرفتن شان در کنار هم است. علاقمند به آموزش خط با قوی بینایی خویش فضای موجود در یک سطر را می‌کاود و سیاهی و سفیدی (سواد و بیاض) آن را به دقت در نظر می‌گیرد.

جستجوی نظامهای موجود در قطعات و الگوهای خط و فرود و فراز کلمات و نحوه قرارگیری حروف نسبت به هم و حالات مختلف در ترکیب آن‌ها از موضوعات مشق نظری است. باید دقت داشت که هدف اصلی از مشق نظری ورود شکل و هیئت کلمات به ذهن و به یادسپاری آن‌هاست. درخصوص زمان به یادسپاری «روان‌شناسان ثابت کردند که زمان مطالعه برای بیشتر شکل‌های «به‌یادسپاری» باید کوتاه باشد و توزیع به‌یادسپاری تا حد ممکن در مدت درازتری انجام گیرد.»

اصل تداوم و استمرار در تمرین

اقضای آموزش خط تحریری به‌کار بستن اصل تداوم و استمرار در تمرین است که در فواصل زمانی مناسب باید انجام گیرد.

مشق قلمی (عملی)

مشق قلمی، جزیی مهم از فرایند یادگیری در خط است که در اصل به تصویر کشیدن یافته‌ها و اندوخته‌های ذهنی حاصل از مشق نظری است. مشق قلمی می‌بایست در ادامه مشق نظری بدون وقفه انجام گیرد تا یادگیری ثمربخش باشد. در روان‌شناسی این فرایند را به عنوان «بازسازی آموخته‌های ذهنی» می‌شناسند. مشق قلمی در ادامه مشق نظری این ویژگی مهم را دارد که «یادداری» و ثبت آموخته‌هایی که از مشق نظری حاصل آمده پایدار و ماندگار شود.

از نظر زمانی استید معتقدند که باید $\frac{1}{5}$ زمان تمرین صرف مشق نظری و $\frac{4}{5}$ آن صرف مشق قلمی $\frac{4}{5}$ گردد.

نکته مهم این است که نباید از دانش آموزان این انتظار را داشت که در طی چند جلسه و در حين مراحل اولیه تمرین تمام نقاط دشوار و میهم و ظرایف و دقایق خط تحریری را آشکار کنند - بلکه باید به‌خاطر داشت فرایند یادگیری امری تدریجی است و نکته مهم‌تر آن که یادگیری خط تحریری به‌خودی خود و در گام نخست یک مهارت است که از آن به عنوان یک امر کسب‌کردنی یاد می‌کنیم و دوستون اصلی آن مشق نظری و مشق قلمی است.

هدف

درست‌نویسی و آرام‌نویسی

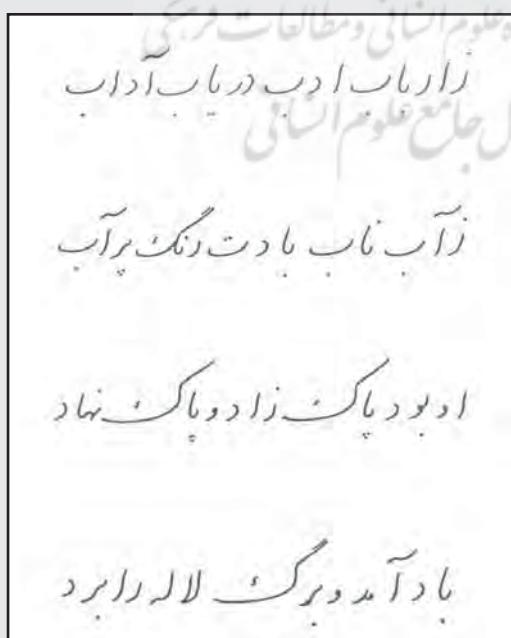
اصلی از

آموختن نکات ذیل به دانش آموزان الزامی است:

- در حین تمرین همواره باید یک زاویه مستقیم بین **مشق نظری** سرمشق، صفحه مشق و چشمان دانش آموزان برقرار باشد. زیرا **ورود شکل و هیئت** نگاه غیرمستقیم به سرمشق پیشرفت را کند می‌نماید.
- درست نشستن و رعایت فاصله معمول چشم با صفحه **کلمات به ذهن و به کار** که موجب تسلط و اشراف بر تمرینات می‌شود.
- از فشار آوردن به مداد، خودکار و یا ایزار نوشتن باید **یادسپاری آن‌هاست**.
- هدایت دانش آموزان به آرام‌نویسی و تائی در لحظات نگارش می‌تواند از شدت فشار بکاهد.
- در هر جلسه یک یا دو حرف را باید موضوع آموزش قرار داد.
- باید تلاش کرد هر سطر را نسبت به سطر قبلی بهتر نوشت.
- تمرین در یادگیری خط مستلزم داشتن برنامه‌ای است که با تمرکز حواس باید به آن پرداخت.

خط زمینه

در آغاز نوشتن حروف و مفردات نیازمند به کار گرفتن خط زمینه هستیم. خط زمینه خطی است که حروف و کلمات براساس نوع و فرم آن‌ها روی آن و یا در جایگاهی مشخص نسبت به آن قرار می‌گیرند. این خط نظامدار بودن حروف را در ذهن عملی می‌سازد تا بتوان آن‌ها را نسبت به یک معیار فرضی مورد سنجش قرار داد.

د و مر نور از تو وزرد وزارم

آموزش مفردات در خط نستعلیق تحریری

مهمنترین بخش آموزش وارد کردن تدریجی شکل و شمایل حروف و مفردات در ذهن دانش آموزان است. بدینهی است که این کار با ارائه یک حرف و یا چند حرف مشابه آغاز می شود اما مهم آن است که حرف و یا حروف مورد نظر در کتاب ارائه یک سطر آزاد و یا سرمشق هایی که از حروف مفرد و اتصالات محدود برخوردارند، آموزش داده شود. زیرا ارتباط بین حرف و سطر در خط امری پیوسته بوده و نمی توان آن ها را مجرما و تفکیک کرد. بنابراین تلفیق روش مفرد نویسی و سطرنویسی در این مقاله به مثابه روشنی کارامد پیشنهاد می شود.

بر اندازه لود باید نمود

تایبه نگرند روز است از روز

هاشد را سوند تو پاسنده باد
نمط عالم انسانی و مطالعات فرهنگی

کار را کنها به اسد خدا باید نمود

هر که آرام رود دور رود

کو نور زمہ دارد دو مر نور از تو

ز درد دوری تو زرد وزارم

پر تال جام عالم انسانی

در یک مسیر افقی - که در سطر همان کشیده است - قرار گیرد، احساس خوشایندی ناشی از استراحت چشم فراهم می شود که با دیدن کشیده به دست می آید.

این مزیت، ویژگی دیگر کشیده ها در سطر است، که علاوه بر زیبایی، استراحت و خوشایندی چشم را نیز موجب می شود.

فلسفه وجودی کشیده ها در سطر

در هنگام نگارش خط نستعلیق تحریری به طور طبیعی کشیده ها در این خط راه می بابند.

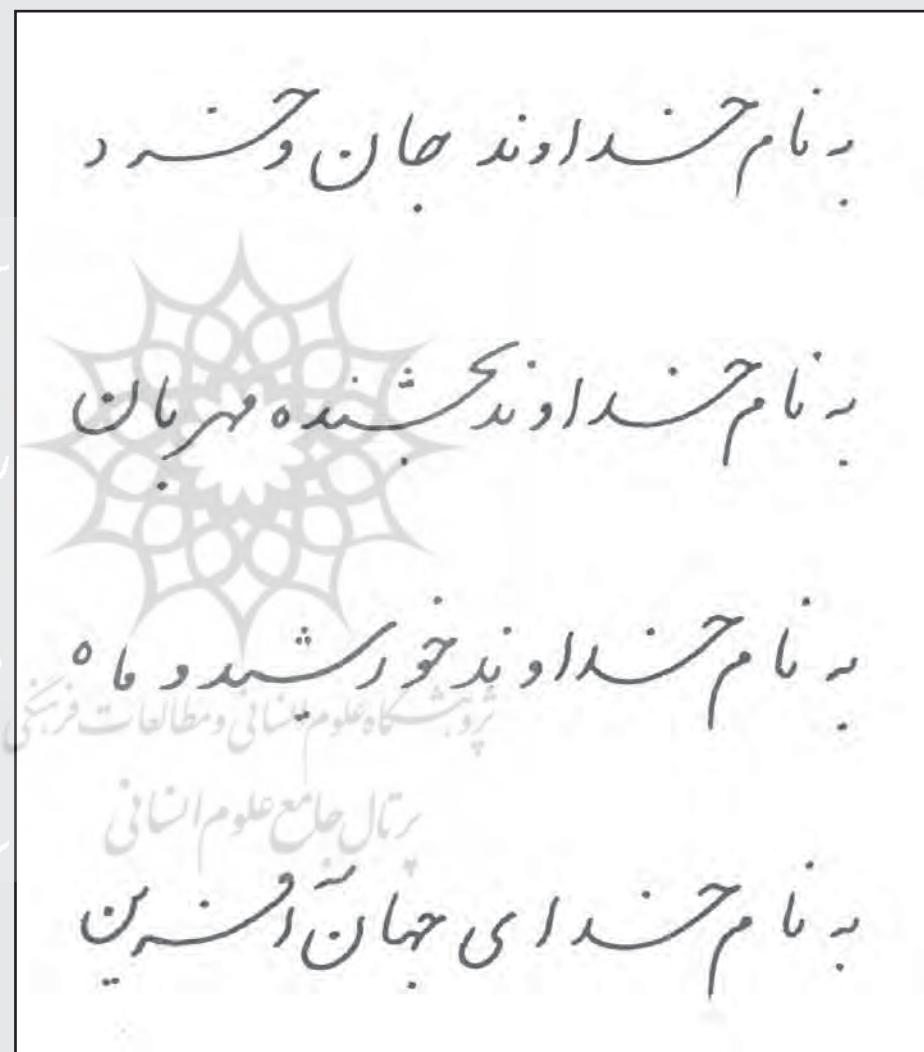
کشیده ها در سطر چند نیاز را پاسخ می دهند.

ایجاد زیبایی: مهم ترین دلیلی که برای نگارش کشیده ها مدنظر بوده، همانا ایجاد زیبایی در سطرنویسی به طور خاص

ویژگی‌های الگوی خط تحریری

در این نکته که خط تحریری نستعلیق خطی برآمده از اصول و چارچوب کلی خط نستعلیق است تردیدی نیست؛ اما معلمان و برنامه‌ریزان باید به چند اصل مهم در این خصوص توجه کنند:

۱. الگوی تعلیمی خط تحریری باید دارای ویژگی مهم سهل‌نویسی و آسان‌نویسی باشد.
۲. بر این پایه خط تحریری نستعلیق در مقایسه با کتابت نستعلیق از پیچیدگی‌ها و ظراویف و اختلاف در ضخامت‌ها

از آن جا که هیچ بیان هنری بدون تجربه امکان ندارد،
ضروری است که معلمان، دانش‌آموزان مقطع ابتدایی را
براساس روش‌های مطلوب درگیر آموزش خط تحریری
کنند.

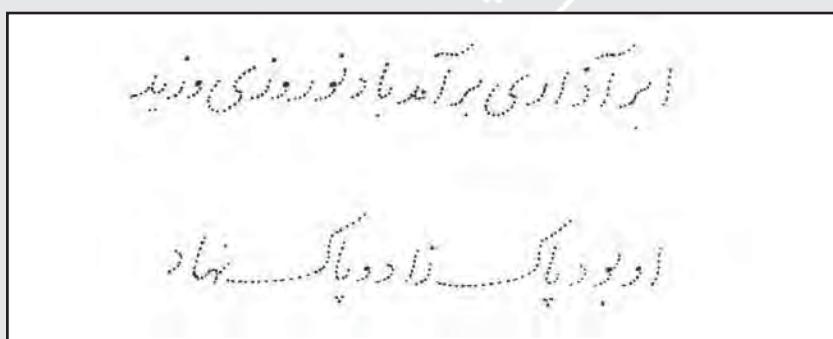
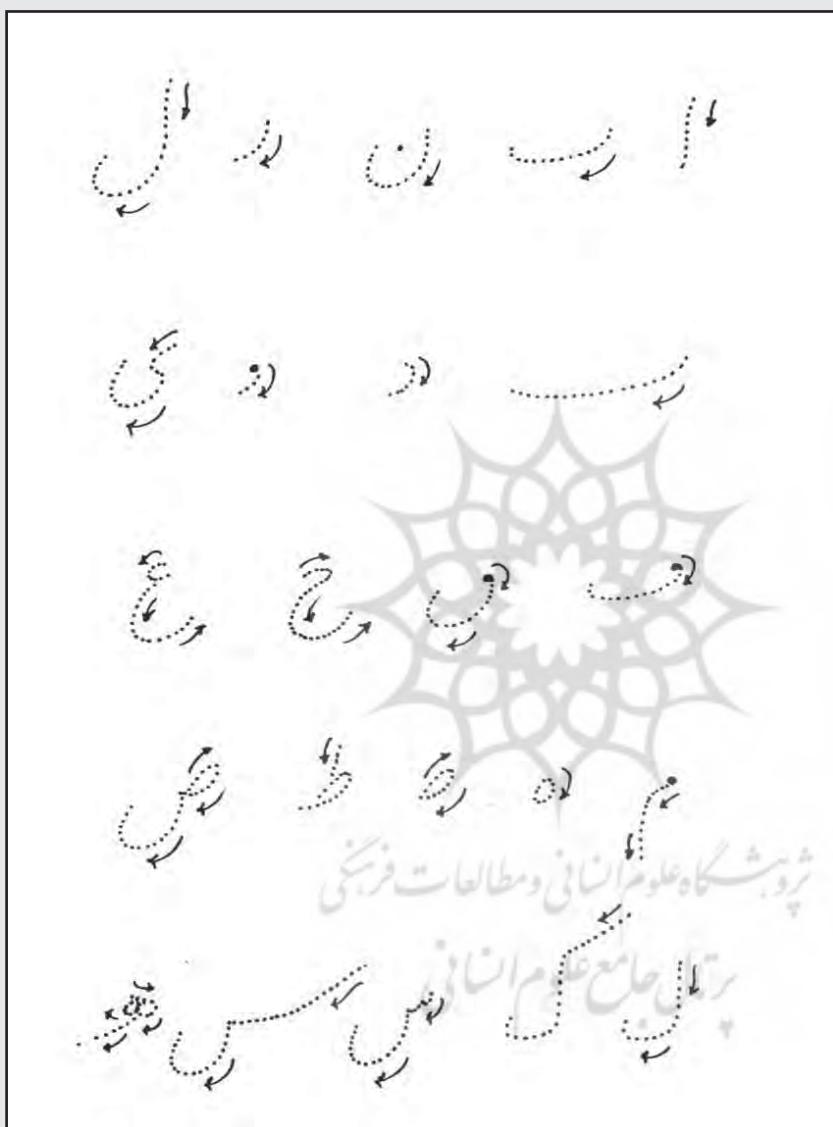
در این قسمت به روش‌هایی که در حین آموزش خط
می‌توان به کار بست، اشاره می‌کنیم.

برخوردار نیست. زیرا هدف آن است که دانش‌آموزان تقليید از آن را به راحتی انجام دهند.

۳. هدف نهایی از آموزش خط تحریری نستعلیق، فراگیر شدن این خط در یک مدت زمان مناسب است؛ به طوری که دست‌یابی به آن امری دشوار و دیریاب نبوده و به راحتی در بین دانش‌آموزان می‌تواند شکل بگیرد و موجبات خوش خطی آن‌ها را فراهم آورد.

ارتباط دادن نقطه‌ها در حروف کمک شایانی به یادگیری
مسیر آن‌ها می‌کند و آمادگی دست و ذهن را برای یادگیری
کلمات پر حروف افزایش می‌دهد.
این شیوه به صورت تجربی نتایج خوبی را به ارمغان

تکمیل کردن نقطه‌چین‌های حروف و کلمات
برای دانش‌آموز مبتدی روش مطلوب این است که حروف
و کلمات را در قالب خط تحریر به صورت نقطه‌چین اجرا کنیم
و از او بخواهیم که نقطه‌ها را به هم ارتباط دهد.

منظور از کپی برداری
انطباق قلم گذاری
دانش آموز با الگوی
اصلی است که این
امر حرکت مشابه را در
مسیر حروف و کلمات
به دنبال خواهد داشت.

کپی برداری کنند و سپس در آخرین مرحله خود نیز از روی سرمشق بنویسند. مطالعه نشان داده است دانش آموزانی که از طریق کپی کردن، آموزش خط می بینند پس از پنج هفته نتایج بهتری نسبت به دانش آموزانی که از طریق تقلید خط

آورده است اما باید در نظر داشت که به عنوان نقطه آغازی است تا در نهایت الگوی برداری به شکل مستقیم از روی خط انجام شود. در استفاده از این روش و سایر روش‌ها معلم و مری می‌باشد جهت آغاز و نقطه پایان مدادگذاری یا هر وسیله دیگر

خط دو در لایه لایه

با حسن داشتن در تو پاسند مبار

می آموزند، ارائه می دهند. کپی کردن معمولاً به دو روش انجام می شود یا به طور مستقیم با قراردادن کاغذ بر روی سرمشق آن را تکرار می کنیم و یا سرمشق‌هایی را که به صورت کمرنگ چاپ شده‌اند، دوپاره می نویسیم. در هر حال نتیجه مشترک است. و هدف عمدۀ آن عادت کردن حرکت دست دانش آموزان به جهت حرکت حروف در خط نستعلیق تحریری است.

را به دانش آموز یادآوری کند. به عنوان نمونه در نگارش حرف الف (—) یا حرف ب (—) و یا سایر حروف و مفردات، به طور معمول دانش آموزان نزدیک‌ترین راه یا به عبارتی راحت‌ترین راه را برمی گزینند که این امر باید در نظر تیزبین معلم تبدیل به آموزش صحیح جهت حرکت در حروف به آن‌ها گردد.

کپی کردن از الگوهای مناسب

این شیوه رایج‌ترین روشی است که به طور مستقیم در آموزش خط تحریری به کار گرفته می شود. کپی کردن برای دانش آموزانی که خط را برای خود بسیار دیریاب و مشکل تصور می کنند، فوق العاده کارساز و مفید است.

منظور از کپی برداری انطباق قلم گذاری دانش آموز با الگوی اصلی است که این امر حرکت مشابه را در مسیر حروف و کلمات به دنبال خواهد داشت.

در عین حال ضرورت دارد دانش آموز در مرحله بعد از کپی برداری بانگاه کردن و سرمشق و بدون کپی برداری توانایی خود را موردن آزمون قرار دهد.

در بعضی از کلاس‌ها معلمان با در اختیار قرار دادن «کاغذ‌های پوستی» از دانش آموزان می خواهند که از روی سرمشق‌های خط تحریری

درست کردن کلیشه و شابلون حروف

بسیاری از معلمان هنر در کلاس‌های خود استفاده شایانی از این روش در آموزش مفردات کرده‌اند. در آوردن حروف بر تلقی یا مقوا، می‌تواند در آموزش مفردات به کار گرفته شود. بعضی از معلمان پر حوصله با همکاری دانش آموزان خود با ابزار ساده تخته سه‌لایی و ارۀ موبی حروف را بریده و در کلاس نمایش داده‌اند. همچنین حروف را به وسیله سیم‌های نازک می‌توان طراحی کرد و از طریق درشت‌نمایی، آن‌ها را بهتر شناخت. خاصیت کلیشه‌های حروف این است که دانش آموزان براحتی

درست آور هست رتا می توانی

هر کسی نیک کر دی بکرد

بر بخود کر دنیک با خود کرد

می‌توانند آن‌ها را به کار بگیرند. به عنوان مثال، دانش‌آموزان بعد از این که حرف موردنظر را بر روی کاغذ پیاده کردند، شروع به ساییدن و یا پرکردن آن می‌کنند که این امر شکل و هیئت کلی حرف را در ذهن آن‌ها ثابت می‌سازد؛ هم‌چنین می‌توان با استفاده از قیچی‌های بی‌خطر دانش‌آموزان را به بُریدن حروف و استفاده از آن‌ها ترغیب کرد. انطباق کلیشه‌های نسبتاً مشابه مانند دایره‌های معکوس و دایره‌های حقیقی و یا حروف مشابه تخت می‌تواند نکات مشترک و متفاوت بصری را در آن‌ها به بهترین شیوه ممکن نمایان سازد؛ بهطوری که این اشتراکات و افتراقات زمینه‌های لازم برای دست‌یافتن به فهمی از «روح خط» را فراهم آورد.

تقلید کردن

این روش عینی ترین و مستقیم‌ترین شیوه برای یادگیری خط است. چنان‌چه دانش‌آموز با طی مراحل قبلی یعنی تکمیل نقطه‌چین، کپی کردن و کلیشه‌سازی از حروف با آن‌ها آشنا شده باشد و براساس مشق نظری یادسپاری لازم از الگوی خط تحریری را به کار گرفته باشد، با تقلید مستقیم می‌تواند به نمونه‌سازی سرمشق بپردازد. در واقع این روش ساده‌ترین روش یادگیری است.

سرمشق‌هایی برای دانش‌آموزان

یار باید هر چیزی را کند
بر برادر خود رخشنایار کند

خط ریاضی‌حال مرد بود
عالیم خوشنویس فرد بود

چون تو انتنم ندانستم چیزی بود
چون بدانستم تو انتنم بود

راه کنون روک ک پایی آن داری

غافل از مور مشوگر چیزیمان باشی

که ز هر ذره بر در گاه حن داراه بود

چراغ دیگه بر اه تو تا سحری بروخت

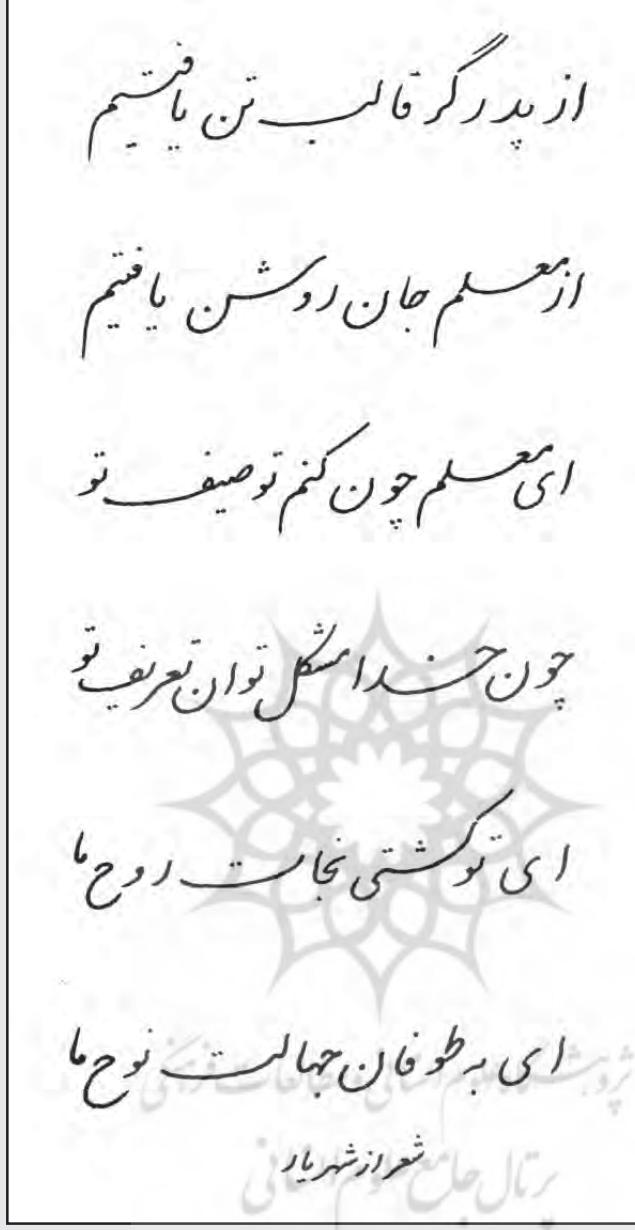
رشید و بی هنر لغمه‌صید

نکته مهم

از آنجا که در مقاله آموزشی خط تحریری نمی‌توان تمام حروف و کلمات دو حرفی و چند حرفی را ارائه کرد، سعی شد که حتی الامکان عمدترين کلمات در قالب جملات تحریر و ارائه شود. بدینه است که این مجموعه تنها تصویر کوچکی از مجموعه کلی کلمات بوده و علاقمند خط می‌بایست با تنظیم برنامه و اختصاص وقت لازم به طرز نوشتن سایر کلماتی که در این مجموعه نیامده، پردازد. ضمن آن که رویکرد اصلی در این مجموعه زیادنویسی نبوده و تنها به نگارش تعداد محدودی از اشعار بسنده شده است.

منابع

۱. مهرجو، مهدی: رابطه خط و پیشرفت تحصیلی، پایان‌نامه تحصیلی با راهنمایی کاوه تیموری، ۱۳۸۱.
۲. شیخ بهایی، حبیبا... بررسی شیوه آموزش خط، پایان‌نامه تحصیلی، ۱۳۷۵.
۳. بهرامی، محمدرضا: «خط خوش»، سازمان پژوهش، ۱۳۷۸.
۴. احمدی، مقصود: «بررسی و مقایسه مسائل و مشکلات آموزش درس خوش‌نویسی»، شورای تحقیقات زنجان، ۱۳۷۶.

دانش سرآمدگر خوبی است
تفکر مایه زندگی دل های بینات